

Opetus- ja kulttuuriministeriö
00023 VALTIONEUVOSTO
kirjaamo@minedu.fi
rahoitus@minedu.fi

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi koulutuksen rahoituksesta

Viite: Dno 58/010/2014

Iltakoulujen liitto (IKLO) ja Iltakoulujen rehtorien yhdistys (IRY) ovat huolissaan aikuislukioiden toimintaedellytysten ja koulutuksellisen tasa-arvon vakavasta heikkenemisestä, mikäli luonnostekstin esittelemä lukion rahoitusmalli toteutetaan sellaisenaan. Toivomme, että opetus- ja kulttuuriministeriö huomioi näkemyksemme ennen hallituksen esityksen antamista. Iltakoulujen liittoon kuuluu aikuislukioiden ja -linjojen ylläpitäjiä, Iltakoulujen rehtorien yhdistys IRY sekä Iltakoulujen opettajien yhdistys IOY.

Ymmärrämme valtion kestävyysvajeen tuottaman tarpeen löytää merkittäviä säästöjä toisen asteen koulutuksesta ja samalla tehostaa sen toimintaa. Osa keinoista, joilla tavoiteltavat säästöt ja tehokkuus tuotetaan – erityisesti perusrahoituksen lyheneminen ja opintojen valmistumisesta palkitseminen suoritusrahoituksen muodossa – sopivat kuitenkin aikuislukioille huonosti.

Esitetty rahoitusmalli vaarantaa mielestämme vakavalla tavalla sekä aikuisten lukiokoulutuksen järjestämisedellytykset Suomessa että aikuisopiskelijoidemme koulutuksellisen tasa-arvon.

Lakiesitys ja aikuislukioiden erityispiirteet

Aikuislukioilla on maassamme erityinen koulutustehtävä, kun ne ainoana formaalina oppilaitosmuotona tarjoavat aikuisopiskelijoille mahdollisuuden yleissivistävien tutkintotavoitteisten opintojen tekemiseen ja osaamisen täydentämiseen.

Aikuislukioiden koulutuspoliittinen merkitys näkyy niiden nuorisotakuun toteuttamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi valtaväestön osalta tekemässä työssä, ja myös niiden maahanmuuttajille tarjoamassa kieli-, lukioon valmistavassa ja kotoutumiskoulutuksessa. Tämän koulutuksen tarve ei ole vähenemässä.

Lakiesityksen Yleisperustelut-osiossa esityksen tavoitteita ja keskeisiä ehdotuksia käsittelevässä tekstikohdassa (s. 20) mainitaan aikuislukioiden huomioimisesta seuraavaa:

”Rahoitusjärjestelmän tavoitteena on edelleen tunnistaa erilaiset koulutuksen järjestämisuotoihin liittyvät erityispiirteet ja mahdollistaa esimerkiksi iltalukioiden ja sisäoppilaitosten toiminta. Aikuisille tarkoitetun koulutuksen ominaispiirteet otettaisiin uudistuksessa huomioon.”

Lakiesityksen sivu 35 puolestaan käsittelee rahoituslain muutoksen tuottamia yhteiskunnallisia vaikutuksia ja viittaa samalla opiskelijoihin, jotka tyypillisesti hakeutuvat aikuislukioihin:

”Suoritus- ja vaikuttavuusrahoitusosuuksien merkittävä kasvattaminen saattaa vaikuttaa opiskelijavalintaan siten, että koulutuksen järjestäjillä ei ole kannustetta valita opiskelijoiksi sellaisia hakijoita, joiden edellytykset tutkinnon osien tai tutkinnon suorittamiseen he arvioivat muita hakijoita heikommiksi.

”Koko ikäluokan kouluttaminen ja myös oppimisvalmiuksiltaan heikompia hakijoiden koulutukseen pääsy pyritään kuitenkin varmistamaan riittävällä perusrahoitusosuudella sekä sillä, että rahoitusjärjestelmä huomioi riittävästi tukitoimista kuten erityisopetuksesta sekä vailla toisen asteen tutkintoa olevien opiskelijoiden ohjauksesta koulutuksen järjestäjälle aiheutuvat kustannukset.”

Yhteiskunnallisesti aikuislukio on usein ”toinen mahdollisuus”, syrjäytymisvaarassa oleville, keskeyttäville ja maahanmuuttajille.

Lakiluonnoksen rahoitusmalli ei kuitenkaan huomioi aikuislukioiden erityispiirteitä vaan asettaa aikuislukioiden opiskelijat aivan samojen suoritusvaatimusten eteen kuin nuorisolukioiden opiskelijat, joiden edellytykset opintojensa tehokkaaseen loppuunsaattamiseen ovat keskimäärin selvästi aikuisopiskelijoita paremmat.

Malli asettaa aikuislukiot rahoituksellisesti merkittävästi nuorisolukioita heikompaan asemaan ja vaarantaa maamme aikuislukioverkon toiminnan. Sen rahoitusta vähentävät vaikutukset kohdistuvat hyvin epätoivottavalla tavalla juuri niihin opiskelijoihin, joiden edellytykset tutkinnon suorittamiseen ovat muutenkin lähtökohtaisesti muita opiskelijoita heikommalla. Tämä ei ole voinut olla lakivalmistelun tarkoitus.

Neljäsosa aikuislukioiden noin 26 000 opiskelijasta on tutkintotavoitteisia lukio-opiskelijoita ja heistä on arviomme mukaan jopa kahdella kolmasosalla todellinen vaara syrjäytyä opintojen epäonnistuessa.

Aikuislukioiden osalta ongelmat esitetystä rahoitusmallissa ovat seuraavat

- 1) **Varsin suurelle osalle aikuislukioiden tutkintotavoitteisista opiskelijoista valmistuminen perusrahoitusosuuden rajaamassa kolmen vuoden ajassa ei ole todellisuudessa mahdollista.**

Aikuislukioiden opiskelijoista monet ovat hakeutuneet oppilaitoksiimme, koska heidän opiskelutaitonsa ja aiempi opintomenestyksensä (tai heidän ikänsä) eivät lähtökohtaisesti mahdollista opiskelua nuorisolukioissa tai koska heidän valmiutensa eivät ole olleet riittävät opintojen saattamiseksi loppuun määräajassa nuorille tarkoitetuissa kouluissa.

Oppimisen vaikeuksista tai elämäntilanteeseen liittyvistä rajoitteista johtuen aikuisopiskelijat eivät oppilaitoksissamme tarjottavista, ja osin huomattavista, tukitoimista huolimatta (esim. tehostettu ohjaus, koulukohtaiset tuki- ja johdantokurssit) valmistu samassa ajassa kuin opiskelijat, joilla kyseisiä rajoitteita ei ole. Erityisesti maahanmuuttajataustaiset opiskelijat tarvitsevat kielellisistä vaikeuksistaan johtuen äidinkielenään suomea puhuvia opiskelijoita enemmän tukitoimia selvittääkseen opintoistaan, ja he joutuvat myös uusimaan kurssejaan muita opiskelijoita enemmän.

Lähes puolet aikuislukioidemme opiskelijoista joutuu jossakin opintojensa vaiheessa keskeyttämään ne toimeentulositystä (aikuisten lukio-opinnot ovat sivutoimisia) ja tämä myös osaltaan viivästyttää opintojen valmistumista.

- 2) **Suoritusrahoituksen** myöntäminen vain ylioppilastutkinnoista ja lukion päättötodistuksista heikentää oleellisesti aikuisten lukio-opetusta tarjoavien koulutuksen järjestäjien toimintaedellytyksiä.

Opintojen keskeyttäminen on aikuisopiskelijoilla huomattavasti nuorisolukioiden opiskelijoita yleisempää mm. oppimisvaikeuksista ja opiskelijoiden elämäntilanteesta tapahtuvista muutoksista johtuen. Keskeyttäjiä saattaa olla lähes kymmenkertaisesti nuorisolukioiden neljään prosenttiin verrattuna. Oppilaitosten mahdollisuudet ehkäistä tätä keskeytymistä esim. opintojen ohjausta tai tukitoimia tehostamalla ovat kuitenkin rajalliset. Osalla opiskelijoistamme keskeyttäminen on kuitenkin positiivista työelämään sijoittumista.

- 3) **Vaikuttavuusrahoitus:** Aikuislukioiden opiskelijat sijoittuvat jatko-opintoihin selvästi nuorisolukioissa opiskelevia huonommin, eivätkä kaikki aikuisopiskelijat myöskään pyri jatko-opintoihin - osa opiskelee täydentääkseen osaamistaan työelämässä. Käytettävät kriteerit eivät sovellu hyvin aikuisten lukiokoulutukseen. Vaikuttavuusrahoituksen osalta aikuislukiot ovat näistä syistä lähtökohtaisesti nuorisolukioita huonommassa asemassa.

Aikuislukioiden vaikuttavuutta sen sijaan on mm.:

- ylioppilastutkinnon jo aiemmin tehneiden aineopiskelijoidemme pääsy jatko-opintoihin aineopiskelun ansiosta
- aikuisopiskelijoiden työllistyminen oppilaitoksissamme tekemiensä opintojen ansiosta
- maahanmuuttajien koulutustason nostaminen
- aikuislukioiden saavutettavuus: opinnot voi aloittaa joustavasti jaksoittain 5-6 kertaa vuodessa.

Tätä vaikuttavuutta rahoitusmalli ei kuitenkaan huomioi.

4) **Aineopiskelurahoituksen poistuminen ylioppilailta:**

Aikuislukioiden aineopiskelu on ollut osa nuorisotakuun toteuttamista ja yksittäisistä todellisista suorituksista kouluille kertyvä raha on ollut huokea tapa mahdollistaa aiempien opintojen täydentäminen ja pääsy jatko-opintoihin niille, joilla muita korvaavia väyliä ei ole. Nyt esitetty uusi rahoituslaki lopettaa kuitenkin rahoituksen ylioppilastutkinnon jo suorittaneilta aineopiskelijoilta.

Hallituksen rakennepaketin päätös jatkossa keskittyä tutkintojen osien ja tutkintojen järjestämiseen ja luopua muun koulutuksen julkisesta rahoituksesta on nykyisessä taloustilanteessa ymmärrettävä. Monille tutkinnon jo tehneille olisi kuitenkin jatko-opintoihin pääsemiseksi välttämätöntä päästä korottamaan tutkinnon tai päättötodistuksen arvosanoja tai täydentämään aikaisempia opintojaan. Heillä ei kuitenkaan ole mahdollisuutta maksaa jatkossa tuntuvasti korottuvia kurssimaksuja. Näiden opiskelijoiden osalta olisi siksi tärkeää löytää jokin tapa rahoittaa tarvittavat opinnot.

Valtaosa aineopiskelijoistamme – ehkä jopa kaksi kolmasosaa – on ylioppilastutkinnon jo suorittaneita, jatko-opiskelupaikkaan tähtäviä opiskelijoita.

Lausuntomme keskeiset ehdotukset

Esitämme, että eduskunnalle annettavaan hallituksen esitykseen rahoituslaista ja valtioneuvoston asetukseen koulutuksen rahoituksesta tehdään aikuisten lukiokoulutuksen osalta jotkin seuraavista muutoksista:

- 1) aikuislukioiden opiskelijoille myönnettävää perusrahoituksen opiskelijavuosimäärää pidennetään neljään vuoteen. Rahoituksen jatkaminen vuodella turvaisi opiskelijoiden tuen ja ohjauksen ja mahdollistaisi lukio-opintojen ja yo-tutkintojen loppuunsaattamisen.
- 2) yli 18-vuotiaina lukio-opintonsa aloittavista opiskelijoista myönnettävä rahoitusosuus palautetaan 60 prosenttiin. Se laskettiin 58 prosenttiin 1.1.2009 luotaessa aineopiskelurahoitus, joka saatiin aikaan pienentämällä sekä aikuisista tutkintotavoitteisista opiskelijoista saatavaa valtionosuutta että nuorten lukiokoulutuksen yksikköhintaa ja käyttämällä jäännös aineopiskelun rahoittamiseen.
- 3) perusrahoituksen osuutta nostetaan ja suoritusrahoituksen ja vaikuttavuusrahoituksen osuutta vähennetään aikuisten lukio-opiskelijoiden osalta.
- 4) aikuislukioiden koulutuspoliittisesti merkittävä työ aikuisopiskelijoiden syrjäytymisen ehkäisyssä ja elinikäisen yleissivistävän täydennyskoulutuksen järjestäjinä huomioidaan myöntämällä aikuislukioille harkinnanvaraista rahoitusta erityisen koulutustehtävän perusteella.

Esitetty rahoitusmalli kohtelee kaltoin erityisesti heikoimmassa asemassa olevia opiskelijoita. Aikuislukioiden huomioiminen ehdottamillamme tavoilla rahoitusta nyt uudistettaessa on perusteltua erityisesti siksi, että **opiskelijoidemme riski syrjäytyä pysyvästi heidän opintojensa epäonnistuessa on päivälukioiden opiskelijoihin verrattuna selvästi suurempi.**

Aikuislukioiden toimintaedellytysten heikentyessä oleellisesti rahoitusjärjestelmää esitetyllä tavalla uudistettaessa on ilmiselvää, että aikuisten lukiokoulutusta järjestävien tahojen määrä vähenee nykyisestä oleellisesti, mahdollisesti vain muutamaan kaupunkiin.

Jos edellytykset järjestää aikuisten lukio-opetusta menetetään alueellisesti tai koko aikuislukioverkon osalta, se vaarantaa myös aikuisten maahanmuuttajien perusopetuksen järjestämisen. Aikuisten yleissivistävän koulutuksen saavutettavuudesta tulee suurelle osalle opiskelijoistamme uudistuksen myötä merkittävä ongelma.

Pysyvästi syrjäytyvien nuorten aikuisten määrän voi olettaa kasvavan huomattavasti. Tämä olisi yhteiskunnalle useita kertaluokkia kalliimpaa kuin aikuisten lukiokoulutuksen rahoitusosuuden nostamisesta aiheutuvan lisäkustannuksen tuottama rasitus.

Rahoitusuudistuksen valmistelussa tulee kiinnittää erityistä huomioita oppimisvaikeuksista kärsivien ja syrjäytymisvaarassa olevien aikuisten opiskelijoiden elinikäisen oppimisen mahdollistamiseen, esimerkiksi rahoittamalla se joillakin esittämistämme tavoista.

Helsingissä, 14.11.2014

Tarja Boe
Puheenjohtaja
Iltakoulujen liitto ry

Mauri Ronimus
Puheenjohtaja
Iltakoulujen rehtorien yhdistys ry

Iltakoulujen liiton (IKLO) ja Iltakoulujen rehtorien yhdistyksen (IRY) lausunnon keskeinen sisältö

Järjestömme ovat huolissaan aikuislukioiden toimintaedellytysten ja koulutuksellisen tasa-arvon vakavasta heikkenemisestä, mikäli luonnostekstin esittelemä lukion rahoitusmalli toteutetaan sellaisenaan.

Lakiluonnoksen rahoitusmalli ei huomioi aikuislukioiden erityispiirteitä vaan asettaa aikuislukioiden opiskelijat samojen suoritusvaatimusten eteen kuin nuorisolukioiden opiskelijat, joiden edellytykset opintojensa tehokkaaseen loppuunsaattamiseen ovat keskimäärin selvästi aikuisopiskelijoita paremmat.

Malli asettaa aikuislukiot rahoituksellisesti merkittävästi nuorisolukioita heikompaan asemaan ja vaarantaa maamme aikuislukioverkon toiminnan. Sen rahoitusta vähentävät vaikutukset kohdistuvat niihin opiskelijoihin, joiden edellytykset tutkinnon suorittamiseen ovat muutenkin lähtökohtaisesti muita opiskelijoita heikommät.

Esitetyn rahoitusmallin ongelmat ovat seuraavat:

- Suurelle osalle aikuislukioiden tutkintotavoitteisista opiskelijoista valmistuminen perusrahoitusosuuden rajaamassa kolmen vuoden ajassa ei ole todellisuudessa mahdollista oppimisvaikeuksien ja elämäntilanteessa tapahtuvien muutosten vuoksi.
- Suoritusrahoituksen myöntäminen vain ylioppilastutkinnoista ja lukion päättötodistuksista vähentää kohtuuttomasti aikuisten lukio-opetusta tarjoavien koulutuksen järjestäjien rahoitusta, koska aikuisopiskelijat keskeyttävät opintonsa moninkertaisesti useammin kuin nuorisolukioiden opiskelijat.
- Vaikuttavuusrahoitusosuus ei sovellu aikuisille tarkoitettuun lukiokoulutukseen: aikuisopiskelijat sijoittuvat jatko-opintoihin selvästi nuoria huonommin ja rahoitusosuus ei huomioi aikuisten työllistymistä opintojen avulla tai ylioppilastutkinnon jo aikaisemmin tehneiden aineopiskelijoiden sijoittumista jatko-opintoihin.
- Aineopiskelurahoituksen poistuminen ylioppilastutkinnon jo tehneiltä opiskelijoilta vaarantaa heidän pääsyä jatko-opintoihin.

Esitämme, että eduskunnalle annettavaan hallituksen esitykseen rahoituslaista ja valtioneuvoston asetukseen koulutuksen rahoituksesta tehdään aikuisten lukiokoulutuksen osalta jotkin seuraavista muutoksista:

- 1) aikuislukioiden opiskelijoille myönnettävää perusrahoituksen opiskelijavuosimäärää pidennetään neljään vuoteen.
- 2) yli 18-vuotiaina lukio-opintonsa aloittavista opiskelijoista myönnettävä rahoitusosuus palautetaan 60 prosenttiin.
- 3) perusrahoituksen osuutta nostetaan ja suoritusrahoituksen ja vaikuttavuusrahoituksen osuutta vähennetään aikuisten lukio-opiskelijoiden osalta.
- 4) aikuislukioiden koulutuspoliittisesti merkittävä työ aikuisopiskelijoiden syrjäytymisen ehkäisyssä ja elinikäisen yleissivistävän täydennyskoulutuksen järjestäjinä huomioidaan myöntämällä aikuislukioille harkinnanvaraista rahoitusta erityisen koulutustehtävän perusteella.